

Ярмак А. С., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Терещенко Н. М., старший викладач

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ СОЛІДАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ КОСМІЧНОМУ ПРАВІ

Держави та міждержавні організації, здійснюючи запуски об'єктів у космос, зобов'язані вживати запобіжних заходів з метою недопущення загрози життю, здоров'ю фізичних осіб, знищення чи пошкодження майна держав, їх фізичних і національних юридичних осіб або міжнародних організацій. Тим не менш, можливість заподіяння шкоди зберігається [1].

Відповідальність держав за космічну діяльність встановлена ст. VI договору 1967 р. про космос, де зазначено, що держави-учасниці договору несуть міжнародну відповідальність за національну діяльність у космічному просторі, включаючи Місяць та інші небесні тіла, незалежно від того, здійснюється вона урядовими організаціями чи неурядовими юридичними особами. Якщо космічна діяльність здійснюється міжнародною організацією, відповідальність за виконання положень договору несуть поряд з міжнародною організацією також держави-учасниці договору, які є членами організації [2].

Питанням відповідальності за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, присвячена Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, 1972 р. Вона встановлює, що запускаюча держава несе абсолютну відповідальність за шкоду, завдану її космічним об'єктом на поверхні Землі або повітряному судну в польоті.

Отже, держава несе відповідальність за шкоду незалежно від наявності її вини. Це один із прикладів міжнародної відповідальності за джерело підвищеної небезпеки.

При аналізі тексту Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду заподіяну космічним об'єктам можна помітити, що вона фактично стоується двох випадків, при яких настає солідарна відповідальність.

По-перше, якщо в будь-якому місці, окрім поверхні Землі, космічному об'єкту однієї запускаючої держави або особам, або майну на борту такого об'єкта завдано шкоди космічним об'єктом іншої запускаючої держави і тим самим завдається шкода третій державі або її фізичним або юридичним особам.

По-друге, коли дві держави або більше спільно здійснюють запуск космічного об'єкта.

Інших випадків застосування правил солідарної відповідальності до держав, які спільно здійснюють космічну діяльність, у згаданій вище Конвенції не передбачається.

Але на даному етапі розвитку космічної діяльності перелік цих випадків є недостатнім для регулювання всіх відносин, пов'язаних з солідарною відповідальністю.

Зазначена Конвенція в частині застосування правила про солідарну відповідальність фактично охоплює тільки ті види космічної діяльності, в яких держави є запускаючими державами.

Відповідно до Конвенції про відповідальність термін «запускаюча держава» означає :

- 1) держава, яка здійснює або організовує запуск космічного об'єкта;
- 2) держава, з території або установок якої здійснюється запуск космічного об'єкта.

Вузькість такого підходу до визначення терміну «запускаюча держава» насамперед у тому, що його основним посилом є запуск. Застосування норм про солідарну відповідальність, виходить, безпосередньо залежить від факту участі держави у його запуску.

В конвенції про міжнародну відповідальність існує також неточність щодо визначення меж солідарної відповідальності.

В статті 4 цієї Конвенції зазначається, що якщо шкоди завдано третій державі на поверхні Землі або повітряному судну в польоті, та якщо шкоди завдано космічному об'єкту третьої держави або особам або майну на борту такого космічного об'єкта в будь-якому місці, крім поверхні Землі, тягар компенсації за шкоду розподіляється між двома першими державами співрозмірно ступеню їх вини, а якщо ступінь вини кожної з цих держав встановити неможливо, то тягар компенсації за шкоду розподіляється між ними порівну.

Водночас Конвенція 1972 замовчує про те, як має розподілятися тягар відповідальності між державами, які спільно здійснюють запуск космічного об'єкта. За яким критерієм повинні задовольнятися регресні вимоги, якщо відсутні спеціальні договірні норми між учасниками запуску, – за критерієм провини, рівних часток або ж і того й іншого, як передбачено в п. 2 ст. 4 Конвенції про відповідальність?

Якщо шкоду завдано не на поверхні Землі, а в космосі або повітряному просторі космічному об'єкту однієї держави таким же об'єктом іншого, то остання несе відповідальність лише за наявності вини. Коли у запуску бере участь кілька держав, всі вони несуть солідарну відповідальність. Ця

Конвенція не відноситься до випадків відповідальності за шкоду громадянам запускаючої держави, а також іноземцям, які беруть участь у запуску.

Питання відповідальності вирішуються дипломатичним шляхом навіть у тому випадку, якщо шкода завдана фізичним та юридичним особам.

Держава, якій завдано шкоди, або юридичним чи фізичним особам якої було завдано шкоди, може подати запускаючій державі претензії про компенсацію за таку шкоду [3].

Отже, на сучасному етапі розвитку космічних об'єктів їх запуск у космос повинен розглядатися у якості діяльності, пов'язаної з джерелом підвищеної небезпеки. Особливістю такого роду діяльності є притаманна їй можливість заподіяння шкоди, незважаючи на всі запобіжні заходи.

Література

1. Міжнародне публічне право: Навчальний посібник / За ред. Теліпко В. Е. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 608 с.

2. Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла 1967 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_480

3. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами 1972 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_126